

Geo-economic developments in cloud Black sea to Central Asia

Автор: Ангел Марчев, мл.

Geo-economic developments in cloud Black sea to Central Asia

Author: Angel Marchev, Jr.

Резюме: На български език до 300 думи. Шрифт Helvetica Italic, размер: 12pt, подравнен е двустранно (justified), междуредово разстояние е 1,2 реда, 3 pt. преди и 0 pt. след реда, отстъп в началото на първия ред – 1,25 см., предхождано от „Резюме:” в началото на първия ред (прескача се, ако основният текст на статията е на английски език);

Ключови думи: ключова дума; ключова дума; ключова дума; ключова дума; ключова дума

Abstract: In English up to 300 words, Helvetica Italic, 12pt., Justified text, line spacing 1,2 lines, 3 pt. before and 0 pt. after the line, special indentation in the first line – 1,25 cm., preceded by “Abstract:” at the beginning of the first line;

Keywords: keyword; keyword; keyword; keyword; keyword

JEL: M42

Икономическият и идеологическият детерминизъм от първите години след края на Студената война породи две основни допускания, които повлияха както върху политиките, така и върху очакванията. Първото се изразяваше в непоколебимата вяра в неизбежността на човешкия прогрес. Второто се състоеше в предписанието за търпение и сдържане. Смяташе се, че е по-добре, вместо да бъдат конфронтирани и предизвиквани, автокрациите да бъдат оплетени в глобалната икономика, да се подкрепя върховенството на закона и изграждането на по-силни държавни институции, а неизбежните сили на човешкия прогрес да бъдат оставени да сътворят своето чудо. Но на практика 25 години след 1990 г. светът е различен. Епохата на геополитиката отстъпи мястото си на епохата на нещо, което може да бъде наречено геоикономика — писа Мартин Уокър през 1996 г. — Новите символи на мъжествеността са износът, производителността и темповете на растеж,

а големите международни сблъсъци се проявяват в търговски пактове между икономическите суперсили. Докато американците наблюдаваха как самопреценката им се потвърждава от новия световен ред, европейците бяха убедени, че новият международен ред ще бъде оформен по модела на Европейския съюз. По време на зараждането на тези обещаващи очаквания обаче на хоризонта имаше облаци — признаци на глобално раздалечаване; упорити културни, цивилизационни, религиозни и националистически традиции, които се противопоставяха на демократичния либерализъм и на пазарния капитализъм и ерозираха всеобщото им възприемане. Ключовите допускания от годините след края на Студената война рухнаха почти веднага след като бяха формулирани (Vogomilov 2003). В планетарен мащаб след 1990 година започна да се говори за нови центрове и зони на стратегическо развитие и надмощие на световните геоикономически играчи. В тази връзка необходимо да е да определим обхвата на тези центрове и зони. Геополитически центрове са държавите, чието значение произтича не от тяхната мощ и мотивация, а от ключовото им местоположение и последиците от потенциалната им уязвимост от активността на геостратегическите играчи» (Kolev, K., 2003). Най-често геополитическите центрове са обусловени от географското си положение, което в редица случаи им осигурява специфична роля или във връзка с контрола на достъпа до важни региони, или със способността им да пресекат достъпа на важни геополитически играчи до необходимите им ресурси. В други случаи, геополитическият център може да действа като своеобразен щит за държавата или дори региона, имащи важно значение на геополитическата сцена. Тоест, идентификацията на ключовите евразийски геополитически центрове в периода след студената война, както и тяхната защита, са принципен аспект на американската глобална геостратегия. Следва да отбележим, че макар всички геостратегически играчи обикновено да представляват важни и могъщи държави, далеч не всички важни и могъщи държави автоматично се превръщат и в геостратегически играчи. В съвременните условия и в глобален мащаб се очертават пет ключови геостратегически играчи и пет геополитически центрове (при това последните два от тях могат отчасти да се квалифицират и като играчи) на новата евразийска политическа карта. Франция, Германия, Русия, Китай и Индия са големи и активни фигури, докато Великобритания, Япония и Индонезия (макар че по всеобщо признание са много важни държави) не влизат в тази категория. Украйна, Азербайджан, Южна Корея, Турция и Иран пък играят ролята на принципно важни геополитически центрове. Нашият фокус обаче, ще се съсредоточи върху сърцевината на Евразия (Bauman, Z., 2003).

Началото на новият век доведе до сложни геоикономически процеси с политически заряд, които се нуждаят на първо място от тяхното идентифициране, на второ място от тяхното познаване и на трето място от предлагането на решения и подходи към тяхното управление и развитие. Очакванията, че либералната демокрация, ще наложи един свят, обединен около принципите на либерализма, изведе на преден план необходимостта от създаването на по-съвършена международна система от закони и институции, чийто инженерство доведе до различен свят на 21 век. Това ни дава основание да търсим нови постулати

опирайки се върху теорията и практиката на управлението, както и да приложим един нов подход базиран на протичащите пространствени процеси породени от геоикономическата трансформация на световната икономика и политика. В полето на авангардното управление налага да имаме различен подход към една голяма част от земното пространство като изведем чисто икономически географския инструментариум на преден план, който да има своята равновесна оценка посредством геополитическата оценка и на трансрегионалното развитие в иновативен и консервативен дух. На практика пространството от Черно море до Предна Азия включва в себе си територия обозначена от Халфорд Макиндер като „Евразийския хартланд“ или сърцевината на света. В географски смисъл Евразия е общата земна повърхност на континентите Европа и Азия. Като едно цяло Евразия се явява най-големият по площ континент на Земята. Строго научно — Евразия представлява един континент, но по исторически причини е прието северозападната част, разположена отвъд планината Урал, да се приема като отделен континент Европа, а останалата част — като континент Азия. Спорно е къде точно минава Югоизточната граница на Европа с Азия, тъй като досега е приемана за такава граница линията свързваща най-североизточен залив на Черно море с най-северна точка на Каспийско, но през последните години задуралски държави като Армения, Грузия, Азербайджан и също така Турция усилено лансират идеята за свое бъдещо участие в европейско политическо семейство, което евентуално би повлияло за промяна на този възглед. В книгата си „Критичната геополитика“ Джерард О'Толъ подчертава, че представите за „географската ос на историята“ са се превърнали в мит, използван навремето за новата консолидация на Британската империя. Интересно е, че в постсъветския контекст, това понятие отново придобива митологично окраска и на основата му се правят опити за преформулиране на геополитиката. Един век по-късно, светът малко прилича на онзи, за който пише Макиндер. Но географският регион, който той нарича „ос“, на практика Евразия, продължава да се възприема като централна зона на земното кълбо. Ние обаче, ще разгледаме едно по-малко хомогенно пространство, което в голяма степен има засега важно, но по-късно най-вероятно фундаментално значение върху социално-икономическото развитие на България. Това е пространството от Черно море до Памир и Алтай. В геоикономически смисъл тази територия попада в геотериторията на българското икономическо пространство в стратегически план и дава определени възможности за развитието на българската държава и формиране на сфери на влияние. Българската визия за това пространство налага неговото преоткриване и дефиниране на нов стратегически замисъл за териториално развитие и заселването на съответната територия от население с определена етноконфесионална характеристика. Подхъдът към това пространство налага да изведем възможните конфликтни територии в макро план, а не залагайки на временната демаркационна линия (Gilpin, R., 2003). Нашият преглед, ще започнем от Черноморското икономическо пространство. Разпадането на съществуващите икономически и други връзки след краха на Съветския съюз се отрази силно негативно на възникналите на територията му нови независими държави.

През нашето столетие интересът към черноморието е завишен. Въпреки, че той датира от древността и различни народи са се опитвали да се установят в него и да изградят устойчиви социално-икономически системи. Подходът към него ни показва, че черноморието е географска област в Югоизточна Европа и Югозападна Азия, обхващаща териториите около Черно море. В хронологически порядък Черноморският регион е един от най-динамично развиващите се региони в света и е пресечна точка на икономически, геополитически, енергийни и други интереси. Регионът отдавна не се възприема като европейска периферия, а като обединяващо звено на оста Каспийско море – Черно море – Европа. Значението му за глобални сили като САЩ и Европейския съюз се предопределя от тяхната все по-нарастваща необходимост от диверсификация на енергийните доставки, с цел намаляване на зависимостта от енергоносителите, добивани в Персийския залив и Русия. От друга страна Черноморският регион е стратегически важен по няколко причини. Първо, една част от държавите в този регион (Русия, Азербайджан) са основни доставчици на енергоносители не само за съседите си, но и за цяла Европа. Второ, други държави като Украйна, Турция, България, са транзитиращи страни на енергоносители и в това си качество са също субекти на световния енергийния пазар. Повечето държави от региона са и значителни потребители на енергийни ресурси. Към 2015 г. на държавите от региона се пада над 16 % от световния износ на суров петрол и 23 % от световния износ на природен газ. Същественият дял на Черноморието в доставките на енергоносители се дължи най-вече на Руската федерация, която е крупен производител и доставчик на природен газ и нефт. Друг важен износител на енергоресурси от региона е Азербайджан. Участието на страната в проекта на ЕС за „Южен газов коридор“ и в частност в проекта за газопровода „Набуко“ повишава нейното стратегическо значение за енергийната сигурност на Стария континент и за намаляване на зависимостта му от газовите доставки от Русия. През страните от Черноморския регион преминават голяма част от доставките на газ за цяла Европа. Газ може да се транспортира и по дъното на Черно море — по тръбопровода „Син поток“ от Русия за Турция, а през последната година и за евентуалния проект „Турски поток“, който да бъде алтернатива на спряния засега „Южен поток“. Голямо е и значението на региона за доставките на петрол. През последното десетилетие Черно море се превръща в световен енергиен коридор, като през неговата акватория се превозват над 40 % от петролните доставки за ЕС и около 6 % от световните доставки на тази суровина. Понастоящем нефт в региона се транспортира по няколко тръбопровода, както и с танкери от руските нефтени терминали в Новоросийск и Туапсе и грузинското Супса през акваторията на Черно море и проливите. През последните години Босфорът и Дарданелите се превърнаха в пренатоварено трасе за пренос на нефт, заплашващо прилежащите територии с екологична катастрофа. За да се предотврати тази опасност е изграден петролопроводът „Баку-Тбилиси-Джейхан“ и са планирани алтернативни маршрути чрез тръбопроводите „Самсун-Джейхан“ и „Бургас-Александрополис“. За настоящето и бъдещето развитие на Черноморието имат конфликтът между Украйна и Русия, както и проблемите на Грузия с Абхазия, както и противопоставянето на Армения и Азербайджан. Поради тези проблеми и липсата

на достатъчно доверие между страните засега е в застой развитието на инициативата „Черноморско икономическо сътрудничество.

Следващията ключов район е Кавказкия регион, който има съществено значение за стабилността на европейското икономическо пространство и решаването на инициативи свързани с преноса на горива и суровини към Европейския съюз.

Кавказ е стратегически геополитически регион на границата между Европа и Азия, разположен между Каспийско и Черно море. Там се извисяват Кавказките планини, включително и Елбрус, който е най-високия връх в Европа . Кавказ се намира между три културни центъра: Русия на север, Турция на югозапад и Иран на югоизток. Поради тази причина, регионът страда от хомогенност и редица съперничества -политически, военни, религиозни и културни в продължение на хиляди години, и до днес. Дълго време областта се контролира от външни фактори, но често влияние оказват и регионални фактори. В геополитическо отношение Кавказ е един от районите, в които се говорят голям брой от езиците в света. Националните държави, които съставляват Кавказ регион са страните от пост-съветското пространство като Грузия, Армения и Азербайджан, както и части от Русия. Руските области включват Краснодарски и Ставрополски, както и автономните републики Адигея, Калмикия, Карачаево - Черкезия, Кабардино - Балкария, Северна Осетия, Ингушетия, Чечения и Дагестан. Освен изброените, още три територии в Кавказ претендират за независимост, но не са признати като национална държава от международната общност: Абхазия, Нагорни Карабах и Южна Осетия. Важно значение за развитието на Кавказкия регион има историческото минало. Хронологията на нестабилността започва още през 8-ми и 9-ти век, когато арабите завладяват региона, и ислямът става основна религия. През този период има редица военни конфликти между християнска Армения и мюсюлманските сили. През 12 век в Грузия на власт идва грузинският цар Давид Строителя. Той превръща Грузия в регионална сила, освобождава Кавказ от бремето на мюсюлманското управление, продължило четиристотин години, и възстановява християнството като доминираща религия в региона. След падането на Византийската империя (1453), Грузия се превръща в най-голямата християнска държава в Близкия изток. След това, Грузия е завладяна от османските турци, монголите, отново от персите, и накрая е завладяна от Руската империя. В съвременния свят към Кавказкия региони поглеждат основните глобални политически сили. Той винаги е бил стратегически пункт, над който са се стремели да имат контрол Византия, Иран, Османска империя, Руска империя (след това СССР и Русия), Златна орда, Нацистка Германия, САЩ и други. След кавказкия регион важно стратегическо значение има Каспийско море. Каспийско море е разположено между континентите Европа и Азия и граничи с 5 държави: Русия, Казахстан, Туркменистан, Иран, Азербайджан. В езерото се вливат следните реки: Волга, Урал, Терек, Кура и др. Най-големият пристанищен град е Баку, столицата на Азербайджан, който се намира в южната част на Апшеронския полуостров и наброява 2,5 млн. души (по данни от 2010 г.). Други големи азербайджански прикаспийски градове са Сумгаит, който се намира в северната част на същия

полуостров, и Ленкоран — недалече от южната граница на Азербайджан. На югоизток от Апшеронския полуостров е разположено селището на нефторработниците — Нефтяние Камни, чиито съоръжения са издигнати на изкуствени острови, естакади и технологични площадки. На северния бряг на Каспийския залив се намира туркменския град Туркменбаши, бивш Каспийск. Също тук е и най-големият курорт на територията на Туркменистан, Аваза. Няколко прикаспийски градове са разположени на южното (иранско) крайбрежие, най-големият от тях е Ензели. На източния бряг на Каспийско море е разположен казахстанският град—пристанище Актау, а на север, в делтата на Урал и на 20 km от морето, се намира град Атирау. В рамките на руската държава са разположени градовете Лаган, Махачкала, Каспийск, Избербаш, както и най-южният град на Русия, Дербент. За пристанищен град на Каспийско море се счита и Астрахан, който все пак не се намира на самия бряг, а в делтата на Волга, на 60 километра от северното крайбрежие на Каспийско море.

След това земното пространство се простира върху страните от Централна Азия. В тази част се намират страните от бившето съветско пространство Казахстан, Узбекистан, Таджикистан, Киргизстан и Туркменистан, както и част от Афганистан и Монголия, както и Синдзян-уйгурски автономен регион на Китай. През повечето време Централна Азия е била под контрола на други империи. Първо южната и част е била част от Персийската империя. Около 12-13в. Централна Азия става част от Монголската империя. По-късно след разпада и регионът е превзет от Руската империя. След октомврийската революция през 1917г. Русия се разпада и се образуват за кратко държави които по-късно са включени в състава на новообразувалият се Съюз на Съветските Социалистически Републики (СССР) като съюзни републики. След разпада на СССР през 1991г. се образуват 5 независими държави: Казахстан, Узбекистан, Туркменистан, Киргизстан и Таджикистан. Общата площ на страните в Централна Азия е 4 003 400 км². Според данни от 22 февруари 2010 година населението на държавите в региона е 61 551 945 души, средната гъстота е около 15 души/км². Най-гъсто населената и с най-голямо население страна е Узбекистан където е концентрирано около 50% от населението на региона. Най-рядко населена е Казахстан. По-голямата част от населението на държавите изповядва исляма. Християните в региона са предимно руснаци останали тук след разпада на СССР. Те са и най-голямото малцинство в Централна Азия. Най-много руснаци има в Казахстан където те са около 15% от населението. Говорят се основно тюркски езици но разпространен също е и руският който е и официален в Казахстан заедно с казахския. Централна Азия се разглежда заедно със степите на Източна Европа като хомогенна географска зона, известна като Евразийски степи.

Характерно за цялото пространство от Черно море до Памир и Алтай е наложената промяна след 1990 г. на образуване на национални държави. На практика чрез протичането на “мирната”, “нежната”, “розовата” и други революции постепенно се преформатира огромното средноазиатско в пост съветско пространство. Основните супер сили като САЩ и Русия, заедно с Китай, Иран и други се насочиха геополитическите си усилия към този регион с цел да укрепят своите позиции. Някои публицисти го нарекоха Голяма Евразия, а други – Големия

Близък изток, където САЩ желаят да променят установените през вековете акценти на макрорегионалната политика, а Русия да не загуби своето влияние. В други геополитически анализи този подход бе наречен не “силово налагане на демокрация до дупка”, а начало на продължителен период от време за формиране на “зона на нестабилност около Русия и Китай”, в която интересна позиция могат да имат Иран, Турция, а също не и Индия . Същевременно Русия не успя да задържи САЩ настрана от традиционната си сфера на влияние. През 2005 г. САЩ подкрепиха изграждането на петролопровода Баку-Тбилиси-Джейхан, който позволява да се транспортира петрол през Грузия и Турция, заобикаляйки Иран и Русия. САЩ активно подкрепят и изграждането на транскаспийския газопровод, чрез който Туркменистан ще може да транспортира природен газ по дъното на Каспийско море до Азербайджан, а оттам към Европа. Според дипломати от Европейския съюз САЩ биха искали да намалят зависимостта на Европа от Русия и в същото време да изолират Иран.

Така на практика след 2000 година желанието за доминация в региона отвори на дневен ред много проблеми. На първо място Черноморското икономическо сътрудничество притъпи своята острота и на практика не се развива. Ескалираха се военни конфликти в Грузия, Армения и Азербайджан. Създадох се пречки за съвместното използване на Каспийско море. Опитите да се определи статутът на Каспийско море обаче нерядко са се оказвали рисковани . През 2001 г. Иран разположи военен кораб и изстребители като предупреждение към Азербайджан, който беше изпратил плавателни съдове да търсят петролни залежи от името на “Бритиш петролийъм” в южната част на Каспийско море. Азербайджан, който зависи от руските транзитни маршрути, се съгласи да сключи отделна сделка с Русия, по силата на която двете страни си разделят част от морското дъно. Подобна сделка беше сключена и с Казахстан. И в двата случая Иран беше изключен от преговорите. В миналото между Русия и Иран имало договореност, че Каспийско море е езеро и то трябва да бъде поделено поравно между двете страни. Това обаче се промени след разпадането на Съветския съюз през 1991 г. Иран и Русия искат да бъдат запазени предишните споразумения, подписани през 1921 и 1940 г. Москва получава съгласието на Азербайджан, Казахстан и Туркменистан, че те ще спазват споразуменията, подписани от Съветския съюз, но това продължава до 1998 г. когато Азербайджан обяви, че след като Каспийско море е международно езеро, то трябва да получи статут на такова. На практика това означава, че повърхността и дъното му трябва да бъдат разделени на пет части, чийто размер зависи от дължината на бреговата линия на всяка страна. При подобен сценарий Русия би загубила много, а Иран още повече. На практика този ребус не е решен и до днес окончателно. Към 2015 година е видно нарастващата геополитическа значимост на Каспийския регион, което се обуславя главно от добива на въглеводороди. Каспийско море е важна корабоплавателна артерия с изход в Черно море - през Волга и Дон и после в Световния океан (Zigler, Zh.,2004). То е единствената морска акватория, където няма формални граници и по всяко време може да избухне военен конфликт. На практика Каспийският басейн не е усвоен още, както им се ще на политиците и на бизнеса, при положение, че енергоресурсите му могат да се

добиват с минимални разходи. Всичко това засилва интереса на световните сили към Каспийския регион и този интерес се определя едновременно от няколко фактора. Този район е промеждутъчен между две традиционни огнища на нестабилност: Кавказкия и Средна Азия, перспективен район от гледището на добиване на въглеводороди, а главното - важен възел за транспортването им в направление към Европа. В условията на непрекъсващата се икономическа криза Западът търси всякакви начини за снижаване цената на енергоносителите и диверсификация на доставянето им (Karastoyanov, St.2012). Важна част от старанието на Запада в това направление са опитите за създаване на условия за възникване на изгодна икономическа конюнктура чрез постигане на определени геополитически цели, позволяващи да се реализират проекти на алтернативни пътища за прокарване на тръбопроводи, заобикалящи Русия. Три от петте каспийски държави - Азербайджан, Казахстан и Туркмения, са най-сложната северна граница на Големия Близък изток, в рамките на реализуемата в продължение на 30 години "велика" стратегия (grand strategy) на новия макрорегион на Големия Близък изток от Северна Африка до Казахстан и Индия включително, съвпадащ с Централното командване на въоръжените сили на САЩ. Казахстан и Туркменистан, които до неотдавна имаха само патрулни и гранични сили, създават свои пълноценни флотилии с бойни кораби. САЩ предлагат на Казахстан да модернизира морската авиация. Между другото тук вече са въведени на въоръжение американски вертолети. Казахстан строи военноморска база Актау, а казахските курсанти се учат в Русия, Турция, САЩ, Германия, Индия и Пакистан (Petrov, K. 2009).

На практика в формираното голямо пространство са възможни четири групи конфликти. На първо място конфликти в Черноморския басейн, на второ място в Кавказ, на трето място в Каспийско море и на четвърто място между страните от Предна Азия.

В тази посока този сложен геополитически модел за гранични пространства екстраполиран в дихотомията „Европа-Азия“ лансиран на базата на опита на съвременните реалности и бъдещите алтернативи показва, че многобройните участници в черноморските процеси, независимо от техните дългосрочни интереси или конюнктурни конфигурации, са повлияни от засилващата се нестабилност в региона, най-вече в кавказкото пространство. Кавказкият интегритет като понятие и процес претърпява многобройни модификации в постсъветския период. Възстановената след Студената война значимост на Кавказкия регион като транспортно-енергиен коридор все повече засилва обвързаността между проблемите за интегритета и за нефтено-газовите трасета в плановете и стратегиите на заинтересованите регионални и глобални субекти. От друга страна през последните години донякъде се потвърждава тезата, че черноморския регион е в центъра на големите стратегически опити да се утвърди стабилността в разширеното европейско пространство и извън него – в района на Големия Близък Изток. Променя се и ролята на Черноморския регион, който се превръща в ключов елемент за експанзия към Кавказ и Средна Азия, както и контактна зона между евроатлантическото общество и страните от Средна Азия. На практика в териториално отношение Черноморско-Каспийският регион е стратегически мост,

свързващ Европа с Близкия Изток, Централна Азия и по-далечните региони в Югоизточна Азия и Китай. Европейските стратегически интереси определят позициите на ЕС, насочени към решаването на всички конфликти и установяването на стабилност и сигурност в региона. От друга страна партньорството и конкуренцията в постсъветското пространство са повече в сферата на предположенията, които присъстват повече в политически, отколкото в икономически или военен формат в постсъветското пространство (Stiglitz, D., 2009). Актуалността на този проблем все повече намалява след руско-грузинския конфликт от август 2008 г. и нарастващата роля на Азербайджан в засилващ своята важност евразийски енергиен вектор. Доказателство за това са не само амбициозните планове за добив на азербайджански нефт, но и впечатляващите проекти за експлоатация на енергийните ресурси от Баку и Астана.

През последните няколко години започна да се говори за изграждане на постсъветско геоикономическо пространство в Евразия. Според мен руснаците искат да използват концепцията на така нареченото „постсъветско пространство“, не разбирайки, че граничните с Русия бивши републики от СССР са независими страни със суверенни граници. Аз смятам, че пространството на Украйна, Грузия и Молдова няма как да бъде прието за „постсъветско пространство“. Това са независими суверенни страни със собствено право за териториална цялостност. Евразийското икономическо съобщество се създава страни бивши членове на СССР като Беларус, Казахстан, Киргизстан и Таджикистан. Този съюз е създаден на основата на митническия съюз на ниво Общност на независими държави (ОНД).

В това обединение страни Армения, Молдова, Украйна имат статут на наблюдатели в това съобщество, макар че след последните събития през 2014-2015 година конфликтът между Русия и Украйна се задълбочи. Друг важен момент в евразийската стратегия на Москва е създаването на механизъм за контрол на миграционните потоци. Русия се нуждае от работна ръка, като недостигът на неквалифицирани трудови ресурси се компенсира от притока на мигранти от централноазиатските държави. Това е икономически проблем, който следва да бъде решен в интегрираното пространство на бъдещия Евразийски съюз. В момента миграционните потоци променят етническата картина в руските градове и тяхната социално-икономическа структура, изостряйки междуетническите отношения и отлабвайки държавните институции. Затова Русия ще трябва да положи много сериозни усилия за интензифицирането на интеграционните процеси с цел развитието на индустрията и селското стопанство на постсъветските държави и така да отслаби миграционния натиск, който изпитва. От друга страна развитието на сега съществуващият Митнически съюз между Русия, Беларус и Казахстан, и прерастването му в Евразийски съюз, както и разширяването му с присъединяването на Киргизстан, Таджикистан и Армения, ще създаде в тези държави условия за успешни инвестиции в онези сектори, които зависят от цената на енергоносителите. (Томов, А. 1995). Инвеститорите ще бъдат стимулирани да влягат в тяхната преработка, което постепенно ще генерира нови работни места в тези страни и ще намали изтичането на население към Русия. По същество не приемам тезата, че евроазиатизмът представлява отказ на Русия от Европа. Той е замислен като проект

за изграждането на една друга Европа - антилиберална и антиамериканска. От което следва, че не Евразийският съюз представлява опасност за либерална и демократична Европа - заплахата идва от евроазиатизма. С оглед на всичко това Европа трябва най-сетне да се събуди от еуфорията, в която изпадна след края на Студената война, и да започне да се подготвя - както в политически, така и във военен план - за новото тоталитарно предизвикателство (Yakovets, Yu 2011). Държавата следва съзнателно да изгражда структурите, институционните рамки, реда, по който икономиката функционира. Но тя не трябва да ръководи самия икономически процес.“

За да разберем ценността на изследваното пространство, ще се позовем на Збигнев Бжежински, който смята, че в политическа цел на САЩ следва да се превърнат последователните усилия за постигане и удържане на доминираща позиция в света и особено в Евразия. В този контекст той разглежда студената война като своеобразна блокада на крепостта «хартленд», която в геополитическия контекст се олицетворява от Съветския съюз. При това «битката за Евразия», на практика, олицетворява същността на студената война. В тази битка САЩ се стремят да подчинят съветското геополитическо пространство. В тази посока през следващите години държавите от Черно море до Китай ще продължат да бъдат обект на едновременното въздействие на няколко конкуриращи се интеграционни проекти - "русият", "западният", „американският“ и "китайският". При това за надмощието в сърцевината на Евразия ще бъде насочена към активната част от населението ще се съпровожда от целенасочена икономическа експанзия и активна пропаганда в полза на една или друга стратегическа ориентация(Soros, G. 2004). В тази посока е и възможността пред България като входна врата на Европейския съюз да окаже ново по-ефективно взаимодействие със страните от Евразия като по този начин може да гарантира бъдещото си присъствие в региона за стотина години напред. Държавите от този регион изпитват трудности, защото не е съвсем ясно, как ще бъде преодоляна трансформацията в тези общества свързан със съпротивата на влиятелни вътрешни икономически и политически групи, както и поетите въшнополитически ангажименти (включително и неформални). Залогът единствено върху "икономическия прагматизъм" не изглежда съвместим с ефективната активност на бъдещото развитие и принадлежност към определена политическа доктрина. Догматичната привързаност към нормите и принципите ще означава ръст на цените на много групи стоки и услуги, включително базови, да не говорим, че ще задълбочи зависимостта им от вноса. А това неизбежно ще влезе в противоречие с необходимостта да бъдат възстановени собствените производства и взаимодействието между тях в рамките на евразийския общ пазар. Това е шанса на страните от европейския съюз да покажат на тези страни, че те биха били полезни като инвеститори и партньори за една по-хуманна и устойчива геоикономика. Мнозина от нас бяха склонни да мислят, че „цивилизационният ни избор“ е направен веднъж завинаги, че след като сме влезли в ЕС, оттук нататък ще се движим във вярната посока, макар и бавно(Petrov, K 2009). Гаранции за това обаче няма. Историята не се движи задължително в една посока. Надеждата ни, че ако не ние, поне децата и внуците ни ще живеят в свят на свобода, достойнство, толерантност,

върховенство на закона и благосъстояние, може да се окаже наивна и неизпълнима. Това е големият залог на сегашните и на следващите избори. Заслепени от размаха на бежанската криза и удавени в митове и страхове, ние не успяваме да узнаем фактите, камо ли да ги анализираме. Зад приписаното ниско образование на пристигащите често се привижда риск от тяхното евентуално включване във фундаменталистки групи. А същевременно фактите за образователния профил на бежанците са малко, пък и не докрай достоверни. Войната унищожи архиви, университети и училища, чрез които беше проверим образователният ценз на тези хора. Повечето бежанци, пристигащи в Европа, идват от Сирия, а това означава, че в буквалния смисъл на думата те бягат под дъжд от куршуми. В повечето случаи тези хора просто не са имали възможността да понесат със себе си изрядно подготвени дипломи, както правеха икономическите емигранти от Източна Европа преди двайсетина години.

References

1. Bogomilov, O., Anatomiya globalnoy ekonomiki, Izd. "Akademika" Moskva, 2003g.
2. Kolev, K., Globalnoto selo ilyuziya ili realnost, Izd. "Kolins-5", 2003 g.
3. Bauman, Z., Globalizatsiyata i posleditsite za choveka (prevod ot angliyski ezik Dimitrova M., redaktor Gankov A.) 2003 g.
4. Gilpin, R., Globalna politikonomiya, Izd. "Damyani yankov", Sofiya, 2003 g.
5. Zigler, Zh., Novite gospodari na sveta i tezi koito im se protivopostavyat (prevod ot frenski ezik Milanova M., redaktor Gospodinov D.) Siela, 2004 g.
6. Karastoyanov, St. Politicheska geografiya, geopolitika, geostrategiya. Izd. 2012
7. Petrov, K. Geoikonomicheski analizi. Izd. Avangard Prima 2009 g. 85.
8. Stiglits, D., Globalizatsiyata i nedovolnite ot neya, Izd. "InfoDar" i "Stopanstvo" UNSS 2002 g.
9. Tomov, Al. Chetvartata tsivilizatsiya. Izd. Lik 1995 g.
10. Yakovets, Yu., Globalizatsiya i vzaimodeystvie tsivilizatsii, Izd. "Akademika" Moskva, 2004 g.
11. The Future of the Global Economy: Towards a long Boom, Organization for Economic – Cooperation and Development, 2014
11. Soros, G., The Bubble of American Supremacy 2004, Phoenix, London, Walters J. Clinton: My Confession, Daily Express, 2004